

אספקלריא

אספקלריא לפרשת בהר בחקתי תשפ"א

אספקלריא לפרשת בהר - בחקתי תשפ"א

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר

כי אם תבורת .. ובתורתו" - בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו" א

באהלה של תורה / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', ישיבת מיר ירושלים

בשעה שעמדו בהר סיני אמר להם הקב"ה זכרו שהשבת בו זוגת" (ביאור המושג שכנסת ישראל הם הבן זוג של השבת) ב

באר התורה / הרב יעקב אשר פלדמן, מח"ס 'כתב משה' ושאי"ס, ירושלים

"וארץ לא תמכר לצמתת" ג

"אל תקח מאתו נשך ותרבית" ג

"נשך ותרבית" ד

באר צבי / הרב צבי קרייזר, ראש כולל 'זר אברהם' ומגיש בבית"כ"א איצקוביץ' בב"ב, מח"ס 'באר צבי' ד

גודל הנס הוא כפי מדרגת האדם ד

בואי שבת / הרב חיים שולביץ ה

שבת לה' ה

תיקון השמיטות בשבתות ז

הכי איתמר / הרב איתמר טעם, מח"ס 'חכי איתמר', קרית ספר איסור אבן משכית ח

הלכה בפרשה / הרב רפאל אלחנן רבינוביץ, מח"ס 'מאור יעקב' ח

כ"ג חלקים על הלכות המועדים וחודשי השנה ח

דיני משלוח מנות בפירות שביעית ח

הלכתא מאורייתא / הרב יוסף אביטובל, מח"ס 'שערי יוסף' ושא"ס, בני ברק י

האם יצונוי לכם את ברכתי גם על שביעית בזמן הזה דרבנן .. הלכתא רבתי לשבת / הרב נחום אייזנשטיין, תלמיד מובהק להגרי"ש אלשיך זצ"ל, מרא דאתרא 'מעלות דפנה', דיין ומו"ץ בירושלים עיה"ק

"איסור למנות את ישראל, ואופני ההיתר" יא

חשבת של מ"י / הרב יחיאל פישל רוזנר, מח"ס 'מנחת יחיאל' והחשבת של מ"י יא

פניני עיון בפרשת השבוע יא

התורה ומצוותיה / הרב אברהם מרדכי יוסף מרקסון, מח"ס סימני המצוות ושאי"ס, דומ"ץ באשדוד יב

הערה באיסור אבן משכית יב

ויברך דוד / הרב דוד אריה הילדסהיים, מח"ס 'ויברך דוד' ומעוררי ספרי הגאון מרוגוטשוב יב

דוד החסידות של רבינו הרמח"ל יב

ויצבור יוסף / הרב יוסף צברי, רב ומו"ץ בעיר אלעד, ומח"ס ויען יוסף, שלחן מלכים ושאי"ס יג

עקירת עצי שביעית שניטעו באיסור יג

חוק ונתחוק / הרב יחזקאל אהרונסון יד

חינוך לנחמה - גם זו לטובה ולטב עבדי - גם בזמן אבל ובכה על מיתת הרבנים וידידים יד

קקירה בפרשה / הרב יהושפט שרגא רבינוביץ, מג"ש בישיבת מיר וראש מכון דעת סופרים טז

חיי עושר ונחות מתי זה 'טוב ליהודים' טז

כפטיש יפוצץ / הרב פינחס טרויבע, ראש כולל 'אבן ישראל' בירושלים יז

'מה עניו שמיטה אצל הר סיני' - תשעה פירושים יז

לחזענע על ח' / הרב יעקב מנשה, מגיד משרים בשכונת פסגת זאב יז

כי בני ישראל עבדים - עבדי הם יז

לית ח"ץ / הרב חיים נתן היילפרין, מח"ס 'לקוטי שערי תשובה', מאנשעסטער יח

גודל כוחה של מנת קונגעל יח

למעשה / הרב פנחס זרביב, מחבר סדרת הספרים 'למעשה', מגיד משרים ויו"ץ מכון 'למעשה' אשדוד יט

כיצד רואים בפרשה שהשחר הוא כאו בעולם הזה? יט

מאור ראשונים - מלח ושתיקה / הרב מנחם צבי גולדבאום, מחבר סדרת 'מסור דוד' יט

אנאה במעשה דיבור ובשתיקה יט

האדם לא ישתתף בעליונים זולתי בדבור יט

מאיר לישראל / הרב ישראל מאיר בהגרי"צ פלמן, מרבני כולל 'מדרש אליהו', מח"ס קונטרס השביעית יט

באיסור אמירה לכבדי בשביעית. ודעת גדולי ישראל בנידון ופתרונות רבני הב"ץ יט

מכתב מאחד הרבנים שליט"א בענין 'אמירה לעכו"ם בשביעית', וכן אצ"ר רבינו הגרא"ל שטיינמן זצ"ל חתימת ידו יז

מנהג ישראל תורה / הרב אריה הכהן פלשניצקי, מח"ס 'אתקינו סעודתא' 'שערי בית המדרש' ושאי"ס כז

יום המינות כז

מנחת נחום / הרב נחום אריה ברנט כז

בעניו מקדיש כל נכסיו כז

מעדי מלך / הרב מרדכי מלכא, הרב הראשי לעיר אלעד, נשיא וראש מוסדות 'אור המלך', מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי ועוד ל

המצרד החשוב בעולם השלום ל

מעלת הגטאות / הרב אברהם דניאל עבשטיין, מח"ס 'מי מנחות', לייקווד לא

בעניו מנחת הנפש לא

מפרסם הכתונה / הרב גמליאל הכהן רבינוביץ, מחבר ספרי 'גם אני אודין', 'פרדס יוסף החודש' ושאי"ס, מו"ץ בבית הוראה 'אור החכמה' לב

האם שביעית משמטת זכורי מתנות? לב

מצוות הארץ בפרשה / הרב אברהם יוסף תבצלת, מרבני 'בית המדרש להלכה בחתיישובת' לב

חיוב נשים במצוות שמיטה לב

משאת משה / הרב מנחם ישראל חזן, מודיעין עילית לג

יותר ממשקו חלב לג

מתורתו של הצפת פנח / הרב אברהם ישעיהו הכהן בירנקה, מו"ץ בצפת פנח החידושים, מודיעין עילית לז

חלות יובל מיום הכפורים למפרע לד

עמלות התורה לד

נחשה / הרב יחיאל הלוי נוביק, ראש כולל דעת יוסף - אשדוד, עורך ספרי מן הגר"ש רוזנבסקי זצ"ל לד

סוד השבע לד

פרחים לתורה / הרב ישראל חיים בלומנטל, מג"ש בכולל תורת מרדכי לד

באהבתה תשגה תמיד - שתהיו עמלים בתורה לד

פרשה למעשה - בירור הלכתי בפרשת השבוע / הרב יאיר רינמן, מו"ץ בבית הוראה 'אבות שמחה', מודיעין עילית לה

פרטי דינים השייכים בשנת השישית לה

צוף התורה / הרב נעם לסר, נוי"ץ בישיבת מיר, ירושלים לח

מה עושים לאחר האסור!!! חוזרים לשגרה!!! לח

עיון בפסוקי פרשת בהר לח

עיון בפסוקי פרשת בחוקתי לט

שבת מישראל / הרב ישראל פרידמן, רב קהילת טשארטקוב, מח"ס 'שבת מישראל', מאנשעסטער לט

ל"ג בעומר תשפ"א והאסור הנורא במירו מ

והשבת חיה רעה מן הארץ מ

שלחבת התורה / הרב שלמה משי זהב, מח"ס 'מחשבת שלמה, מחיית עמלק מא

הושית המקום דכל אדם ימכור עצמו לעבד בשביל הענקה, ויפדה עצמו בנרעו כסף. מא

אין משניו מקדושה לקדושה מא

שמחת מיכאל / הרב דוד דרעי, מראשי ישיבת 'משכן אהרן' ומח"ס 'שמחת מיכאל על הש"ס', אלעד מב

בד"ץ ברכת התורה קודם קריאת שמע ואמירת סליחות מב

תא שמע / הרב שמעון גרינפעלד, הר יונה מב

בגדר ערבות וחובת מחאה מב

תבונות שורש - הארות בפרשה על פי שורשי התיבות / הרב אשר זאב שרייבר, מח"ס 'תבונות כפיו, תבונות מועד מג

ביאור שורשי: אדו, עבד, לאד - שלשה דרגות בעבודת ה' בטבע ביראה ובאהבה מנ

פינת החלכה מאת מן הראשונים בעל ילקוט יוסף מג

פינת החלכה / מן הראשונים לציון הגאון רבי יצחק יוסף שליט"א, בעל ילקוט יוסף. נסמך ע"י הרב ועורך ע"י הרב יצחק קורלנסקי

השמחה שנהפכה ליגון מנ

אהבת ישראל אמיתית מנ

חינוך מד

בנתיבות החינוך / הרב יעקב יוסף ווייס, משפיע ומדריך, מח"ס 'בנתיבות החיים', מאנסי נ.י. מד

איד מספרים לילדים את עניו האסור שארץ במירו. מד

חינוך בפרשה / הרב יחיאל מיכל מונדרוביץ, מפנק בתלמודי תורה ומרצה חינוכי מה

צוות בצוותא מה

חידות מו

חידותא - שאלות לחידוהא בפרשת השבוע / הרב בנימין צבי יהודה לוי, מח"ס לקוטי רשי" וליל משוררים על הגש"פ מו

שאלות בפרשת בהר מו

שאלות בפרשת בחוקתי מו

חידותא דאפטרטא בהר בחוקתי (ירמיה טז) מו

תשובות לפרשת אמור מו

חידותא דאפטרטא אמור (יחזקאל מד) מו

פולמס מו

פולמס. / הרב יהודה לב. מח"ס. לב. המועדים ... אלעד, גורבני... ח

ולומדי אספקלריא מו

האם אבל יכול לעלות לתורה לקרות שם לבתו שולדה? מו

אספקלריא לדף היומי מח

אספקלריא לדף היומי - הארות במסכת יומא מח

הרב אברהם מרדכי יוסף מרקסון, מח"ס סימני המצוות ושאי"ס, דומ"ץ באשדוד - הארות בדף היומי השבועי מח

הרב אריה גלינסקי, מח"ס ביהורים וביאורים ... מט. י

הרב ולמו חיים הומינר וה"ה יוסף יצחק גולדשטיין נא

חילוני דברים נב

פולמס - עניני דיומא (לא עליון) תרתי משמע - שאלת הרב שמואל דוד בערקאוויטש נב

* הרב שלום פולק נב

הרב אלעזר שלאס נב

* הרב שלום פולק נב

הרב שמאל דוד בערקאוויטש. לייקווד נב

הרב שלום פולק נב

הרב חיים נתן היילפרין. מאנשעסטער נב

הרב שלום פולק נב

הרב חיים נתן היילפרין. מאנשעסטער נב

* הרב יצחק קלוגנימוס פריד. קרית גת נב

הרב אליהו מאיר נחמני. מו"ץ בבית הוראה 'תכלת' נב

מרדכי נב

הרב יצחק קלוגנימוס פריד. קרית גת נב

סיפור ננ

אחרי במדבר / הרב נח גדליה קוצקוב ננ

ויאסור את רכבו... ננ

שש מאות רכב ושלישים על כולו נד

ובני ישראל יוצאים ביד רמה! נד

"מתוך ההפיכה" - סיפור היסטורי מפעים, מחעבר הלא רחוק / הרב חנוך חיים וינטשוק נד

פרק ס"ד "משימת החייד הוכתרה בהצלחה ---חלקיה" נד

אספקלריא לפרשת בהר - בחקתי תשפ"א

אשרי האיש - פנינים והארות מכל הדורות / ישראל אברהם קלאר

אשרי האיש ג'. רבי יידן אומר: המזמור הזה משוכח מכל המזמורים (מד' שוח"ט)

"כי אם תבורת .. ובתורתו" - בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו

"כי אם תבורת .. ובתורתו" - בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו

"כי אם תבורת .. ובתורתו" - בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו

א, ב

"שכל שעמדו על הר סיני נתקדשו ונטהרו ונתרפאו מכל מום ואף עוריס ופסחים שהיו בישראל".

ומבואר בזה שני ענינים. א) שנתרפאו מכל מום. ב) שנתקדשו ונטהרו (שהו פסקה זוהמתו).

והנה נקרא ש"ש רבה ד, ז) מובא שבשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע". אותה שעה לא היה בהם לא זביס ולא מצורעין ולא חגרין ולא סומין כו'. על אותה שעה נאמר "כולך יפה רעיית".

וא"כ מבואר שעוד קודם מתן תורה נתרפאו מכל מום. ומסתבר שגם מה ש"פסקה זוהמתו" היה זה בשעה שאמרו "נעשה ונשמע" עוד קודם מתן תורה.

ויש לציין משי"כ האבודרה"ל לבאר מה שאומרים "אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינינו", כי אז פסקה זוהמתו. וא"כ מבואר להדיא שפסיקת זוהמא היתה עוד קודם מתן תורה.

וכך גם כתב הגר"ח זצ"ל (ד"ע"ת שם הערה 423) שמעלה זו של "קרבנו לפני הר סיני" שאמרו כתב הרמח"ל שאז ניתן להם הכח שמעשיהם ישיעו בתיקון הבריאה, הוא מעלה בפני עצמה קודמת למעלת "נתן לנו את התורה".

והנה המצב הזה של פסיקת זוהמא הוא תיקון העולם כמו הדרגה של אדה"ר קודם החטא, ולכן מובן מאוד שבעת הזו ניתן להם הכח שמעשיהם יעשו פרי לתיקון הבריאה.

מערכת השמיטה כמערכת השבת – "לשם ה' כשם שנתאמר בשבת בראשית"

ד [והנה כיסוד הנ"ל של האור החיים שהקב"ה הטביע בכח הבריאה רק לששת ימים, וכל שבת נותנת כח למחזור חדש של ששת ימים, כן הוא לגבי שבת הארץ.

ונעתיק בזה מה שכתב השם משמואל (תרע"ד) בפרשת עה"פ "ושבתה הארץ שבת לה" ופרש"י "לשם ה' כשם שנתאמר בשבת בראשית", ואלו דבריו:

"ויש להבין הדמיון, שהרי אין השביות שוות, ששם אסור בכל מיני מלאכות והוא מופנה כולו לעבודת ה' א"כ יצדק בו לומר "שבת לה' אלקיך", אבל שביעית שאינו אסור אלא עבודת קרקע ושאר עבודות מותרות ואפי' הקרקע עצמה איננה שובתת מלגדל ספיחים ופירות האילן אין ענין לזה כלל: ונראה לפרש ע"פ משי"כ בעל אור החיים (ס' בראשית) שהבריאה היא רק לשבעה ימים ובכל שבת מתחדשת הבריאה עוד לשבעה ימים וכן לעולם, וזהו "שבת לה' אלקיך" שחזרת כל הבריאה למצביאה, וחזור השי" ובורא אותה כבראשונה, עכ"ל.

ויש לומר שכמו שהבריאה היא בכלל, כן היא נחלת ארץ ישראל לישראל נמי, היינו שניתנה להם רק לשבע שנים לעבוד את האדמה וחזור ונותן להם עוד לשבע שנים לעבדה ולשמרה, וע"כ בשנת השביעית שבה הארץ הנותנת וכל האוכלי מפירותי משלחן גבוה קזקי, וע"כ יש קדושה בפירות שביעית ותופסת דמי חקדש.

וע"כ הקדים "כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם" לשון הוה ולא כתיב "נתת" או "אתן" או בלא סימן כלל כמו בפרשת ערלה "כי תבואו אל הארץ ונטעתם וגו'" או "אל ארץ כנען" (ואור החיים עמד בזה עיין שם). ולדרכנו יש לומר שלחורות בא שהנתינה היא תמידית ולא בפעם אחת שנעשית שלהם לעולם, וע"כ הוא ענין אחד עם שבת בראשית, אלא שזה כלל הבריאה וזה נתינת הארץ לישראל, ובאשר שבת הוא בכלל הבריאה ע"כ נאסר כלל מלאכות, ושביעית היא בענין נחלת ישראל ע"כ נאסרה רק עבודת קרקע ונדרש הפקר הפירות לסלק שייכות הבעלים".

* הרוצה להתרחב ולהעמיק בביאור הדמיון בין "שבת הארץ" ל"שבת קודש", יעיין בספרו החדש "חזון למועד – שבת הארץ" ממו"ח הגאון רבי אריה לייב הכהן שפירא שליט"א, אשר עוסק בזה בהרחבה בנינה דעה והשכל.

לתגובות: 5322906@gmail.com

באר התורה / הרב יעקב אשר פלדמן **מח"ס 'כתב משה' ושא"ס, ירושלים** **"הארץ לא תמכר לצמיתות"**

¹ בפירושו להגדש"פ. וכו"ה במחזור ויטרי (הל' פסח סימן צז) וברשב"ץ בפירושו להגדה ובשלי"ה (יתרו דרך חיים אות לו), וכו"ה בראב"ד (תשובות ופסקים סימן יא).

הארץ לא תמכר לצמיתות פי לי הארץ פי גרים ותושבים אָתָם עֲפָרָי (כה, כג)

-א-

בספר החינוך (מצוה שלט) שלא נמכרו שדה בארץ ישראל לצמיתות, שנאמר "והארץ לא תמכר לצמיתות" (בהר כה כג), כלומר שלא יתנו ביניהן מוכר ולוקח לעשות ממכרם לצמיתות. ואף על פי שהיובל מפקיעה בעל כרחם, שאי אפשר להם להתנות על זה לפי שהוא כנגד מצות התורה, אף על פי כן אם עשו כן עברו על הלאו הזה, זהו דעת הרמב"ם זכרונו לברכה, עכ"ל.

ברמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פי"א ה"א) א"י המתחלקת לשבטים אינה נמכרת לצמיתות שנאמר "והארץ לא תמכר לצמיתות" (בהר כה כג), ואם מכר לצמיתות שניהם עוברין בלא תעשה, ואין מעשיהן מועילין אלא תחזור השדה לבעליה ביובל, עכ"ל.

שם בחינוך: ועובר על זה ומכר שדוה לצמיתות, וכן הלוקחו ממנו בענין זה, שניהם לוקין, אף על פי שלא הועילו דבריהם, והוא שעשו מעשה בדבר שאין לוקין בלאו שאין בו מעשה וכו' עכ"ל.

הנה במה שכתב והוא שעשו מעשה בדבר וכו', משמע שיש לוקין שאפשר לעבור על לאו זה גם בלי שיעשו מעשה, ומכל אופן כתב שאם עשה מעשה לוקח.

-ב-

ובספר החינוך (מצוה צד) שלא לשכן עובדי עבודה זרה בארצנו, שנאמר "לא ישבו בארצך פן יחטאו אותך לי" (משפטים כג לג) וכו'. ועובר עליה ומכר להם קרקע או שכרו להם במקום שאינו רשאי, עבר על מצות מלך, ואינו לוקח, לפי שאפשר למכור להם קרקע או להשכיר בלא עשיית מעשה, עכ"ל.

הנה מה שכתב ואינו לוקח, לפי שאפשר לעבור עליו בלא עשיית מעשה, כ"ה ג"כ בספר החינוך (מצוה שפז) שלא תנור אחר מחשבת הלב וראית העינים, שנאמר "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם" (שלח טו לט) וכו'. ואין לוקין על לאו זה וכו', **גם כי פעמים אפשר לעבור על לאו זה מבלי שום מעשה, וכבר כתבתי למעלה** (עני' לעיל מצוה שמה - שמו) **שכל לאו שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה אף על פי שעשה בו מעשה אין לוקין עליו לפי הדומה**, עכ"ל.

-ג-

ולחמתבאר בשלי החינוך שכל היכא שאפשר לעבור על הלאו מבלי עשיית מעשה, אף על פי שעשה בו מעשה אין לוקין עליו.

א"כ בלאו ד'לא תמכר לצמיתות' הגם שאפשר לעבור עליו בלא עשיית מעשה [כמו שכתב 'והוא שעשה מעשה' משמע שאפשר לעבור עליו גם בלא עשיית מעשה], וא"כ אף אם עשה מעשה בדבר לא היה לו ללקות.

-ד-

והנראה בזה ד"ל דמה שכתב החינוך דכל לאו שאפשר לעבור עליו בלא מעשה גם אם עשה מעשה אין לוקין עליו, הוא משום דמכיון שלא זו אפשר לעבור עליו גם בלי עשיית מעשה, א"כ לא חייבה התורה מלקות על לאו זה [דהוא דומה ללאו שאין בו מעשה שהתורה לא חייבה עליו מלקות].

ולחמתבאר יש לחלק בין הלאו של 'לא ישבו בארצך' שהוא נעשה בין ישראל ונכרי, דבזה שייך שפיר שהלאו יתקיים אף בלי מעשה של הישראל, ומשום הכי הוי כלאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו אף אם עשה מעשה.

מה שאין כן הלאו של 'והארץ לא תמכר לצמיתות', והוא קאי גם על המוכר וגם על הקונה, א"כ לא שייך לעבור על הלאו בלי מעשה מצד אחד משניהם, ומכיון דאי אפשר לעבור על לאו זה בלי מעשה, א"כ לאו זה בהכרח כולל מלקות, ולכן לוקין על לאו זה.

-ה-

בספר החינוך (מצוה רנא) שלא להקיף פאתי הראש, שנאמר "לא תקיפו פאת ראשכם" (קדשים יט כז) וכו'. מדיני המצוה הוא שאמרו זכרונם לברכה במכות (כ ב) שאחד המגלח ואחד המתגלח כל זמן ששייע שניהם חייבים, אבל לא שייע אין חייב אלא המגלח, עכ"ל.

ובמנחת חינוך (שם ס"ג ג) כתב: ונראה דמייירי דאי"א להתגלח בלא סיוע ידידה אבל אם גם בלא סיוע ידידה היה יכול להתגלח אין לוקין אף אם שייע, להכליל של הרב המחבר כמה פעמים בזה החיבור דכל לאו שאפשר לעבור בלי מעשה אף אם עשה מעשה אין לוקין, אלא דמייירי דבלא הסיוע ידידה לא היה אפשר להתגלח והוי עתה מעשה כמי"ש השעה"מ החוי"מ, עכ"ל.

-ו-

הנה מה שכתב ונראה דמייירי דבלא הסיוע ידידה לא היה אפשר להתגלח והוי עתה מעשה, צ"ב למלשון החינוך שכתב כל זמן ששייע שניהם חייבים לכאורה הוא כולל כל האופנים.

גם מה איכפת לו אם באיזה אופן הלאו אינו יכול להתקיים רק ע"י שיעשה מעשה, הא סוף סוף אפשר לעבור על לאו זה בלא מעשה, ובכחאי גוונא אין לוקין עליו.

-ז-

ולפי מה שנתבאר בשלי החינוך, דמה דכתב שכל לאו שאפשר לעבור עליו מבלי מעשה - אף אם עשה בו מעשה אין לוקין עליו. היינו דווקא אם אפשר לעבור על לאו זה בלי שום מעשה כלל, אבל לאו זה של 'בל תקיפו' דקאי בין על המקיף ובין על הניקף, אינו יכול להתקיים אלא אי"כ עשה אחד מהם מעשה, לכן לאו זה כולל ג"כ מלקות.

ומבואר שפיר מה שכתב בספר החינוך שאחד המגלח ואחד המתגלח כל זמן ששייע שניהם חייבים.

"אל תקח מאתו נֶשֶׁך וְתִבְרִית"

"וכי ימנך אחיך וימטה ידו עִפְּךָ וְהִחֲזִיקְךָ בֹּ גֵר וְתוֹשֵׁב וְחֵי עִפְּךָ" ע"כ (בהר כה לה).

"אל תקח מאתו נֶשֶׁך וְתִבְרִית וְיִרְאֶתֶּךָ מֵאֲלֹהֵי וְחֵי אֲחִיךָ עִפְּךָ" ע"כ (שם לו).

-א-

בבעל הטורים (שם לו) בד"ה וחי אחיך עמך, וסומך ליה אל תקח מאתו נשך ותרבית. רמז שכל המלוה ברבית אינו חי. וכן הוא אומר "בנשך נתן וגו' וחי לא יחיה" (יחזקאל יח ג). נשך בגימטריא זה נחש. לעתיד לבוא אין נחש מתרפא כדכתיב "ונחש עפר לחמו" (ישעיה סה כה), כן הלוקח רבית לא יחיה (שמור"ר א ו). ד"א שדומה רבית לנחש שנושך כנחש. רבית עולה תרי"ב, ששקול כמו תרי"ב מצות (שם ד), עכ"ל.

-ב-

הנה משי"כ בבעל הטורים שלעתיד לבוא אין הנחש מתרפא מקורו מבראשית רבה (בראשית כ ה) א"ר לוי לעתיד לבא הכל מתרפאין חוץ מנחש, וגבעונים, נחש, שנאמר "ונחש עפר לחמו לא ירעו ולא ישחיתו" וגו' (ישעיה סה כה), וכו' ע"כ.

ובפלי מהר"ז (שם) בד"ה הכל מתרפאין וכו', "ונחש עפר לחמו", שנחש ישאר בקללתו, "ועפר תאכל כל ימי חיידך" (בראשית ג ז), וכמו שדרוש ברכות (יב ב) ימי חייד העוה"ז, כל ימי חייד, להביא לימות המשיח, שאז היא העת, שכולם יתרפאו, חוץ מן הנחש. עכ"ל.

ומה שכתב בבעל הטורים שרבית דומה לנחש לפי שהוא נושך כנחש, הוא במדרש רב (משפטים א ו) למה הרבית דומה למי שנשכו נחש ולא הרגיש בו נשכו ולא ידע עד שתנבטטט עליו, כך הרבית אין אדם מרגיש בו עד שתנבטטט עליו, ע"כ.

-ג-

גם נראה לפרש דמיון נשך לנחש, והוא בהקדם מה שאמרו **בסוטה** (ט א-ב) תנו רבנן סוטה נתנה לעינה במי שאינו ראוי לה, מה שביקשה לא ניתן לה, ומה שבידה נטלוה ממנה, שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו, ומה שבידו נטלין הימנו. **וכן מצינו בחשך הקדמוני שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו, ומה שבידו נטלוה ממנו.** אמר הקדוש ברוך הוא אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחיה, ועכשיו ארור הוא מכל הבהמה ומכל חית השדה, אני אמרתי יהלך בקומה זקופה, עכשיו על גחונו ילך, אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם, עכשיו עפר יאכל, הוא אמר אהרוג את אדם ואשא את חוה, עכשיו איבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה. **וכן מצינו בקין, וקרח, ובלעם, ודואג, ואחיתופל, וגחזי, ואבשלום, ואדוניחו, ועוזיחו, והמן, שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שבידם נטלוה מהם**, ע"כ.

ומבואר דנחש הקדמוני הוא היה הראשון שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו מה שביקש לא נתנו לו וגם מה שבידו נטלו ממנו.

-ד-

ובטעם הדבר שבגלל נתינת עיניו במה שאינו ראוי לו גם מה שבידו נטלו הימנו, כתב במהר"ל (שם) בד"ה סוטה נתנה עיניה כו'. פ' כאשר אחד בדבר שאינו שלו, בזה נראה שדבק בו ההעדר כי השלם בעצמו למה היא לו [דבר] שאינו שלו, רק נראה שאינו שלם והוא בעל העדר, ולכן אף מה שה' [לו] נעדר ממנו, **וכן הוא המידה שכל מי שדבק בו ההעדר מגיע אליו העדר לגמרי**, וכו' עכ"ל.

מבואר דהטעם שנענש הנחש הקדמוני שנטלו ממנו מה שבידו, משום שע"י שנתן עיניו במה שאינו שלו נדבק בו ההעדר.

-ה-

אכן הרמב"ן השיג, וכתב 'רבותינו לא כך נתכוונו במדרשם, כי כל השבתות גם המועדים לשם ה' הן, ולא יאמר באחד מהם לה', אבל אמר בראש השנה (לעיל כג כד) 'יהיה לכם שבתון', וביום הכפורים (שם לב) 'שבת שבתון הוא לכם'. וביאר, שבשבת נאמר (שמות כ טו) 'שבת לה' אלקיך', לאמור, כי בו הקב"ה שבת וינפש, ולכן לא תעשה כל מלאכה, וממנה למדו לשמיטה, שיש לשבות ממלאכת הארץ, כי היא שביעית בשנים, והוא סוד גדול מסודות התורה, וכאשר ביאר (בראשית ב ג) שישות ימי בראשית הם כנגד שית אלפי שנים, ויום השביעי כנגד העתיד לבא, שהוא יום שכולו שבת ומונוחה לחיי העולמים.

הרי שנקט הרמב"ן ש'שבת לה' אלקיך' אין משמעו לשבות לשם ה', אלא שיום השבת הוא יומו של ה' אלקיך, ובזה השווה את השביטה בשמיטה לשביטה ביום השבת, שהיא נעלה משאר המועדים, כי בעוד השביטה בשבת היא מצד היותה יומו של השי"ת, הרי השביטה במועדים היא חיוב שביטה לישראל, ולכן בימים טובים נאמר 'שבתון לכם', והיינו שקביעת המועדים תלויה בישראל המקדשים את הזמנים, וכיון שקדושתם תלויה בישראל, הרי אף חיוב השביטה בהם הוא מצד מעלת ישראל, ולא מצד מעלת היום.

ואמנם מצינו חוט המשולש בסגנון זה, העובר בין קדושת השבת יום הכפורים והשמיטה, בתנומתו (במדבר יז) 'ברא הקב"ה ימים וברך לו אחד מהם שנאמר (תהלים קלט) 'מים יצרו ולו אחד בהם', איהו הוא, א"ר לוי זה יום שבת. ברא שנים ולו אחד מהם, שנאמר (ויקרא כד) ושבתה הארץ שבת לה'. ברא שבועים ולו אחד מהם, שנאמר (שם) וקדשתם את שנת החמישים שנה, זה יובל. ברא ארצות וברך אחת מהן, זו ארץ ישראל שנאמר (דברים יא) ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה תמיד'. הרי שהקדושה בכל אלו היא מצד היותם שייכים להקב"ה, וברצונו נתנם לנו, וכיון שכל אחד מהם הוא נקודת הקודש בסדר זמנו, לכך ראוי לשבות בו להמשיך קדושתו לכל סדר הזמן.¹⁰

חציו לכם ביו"ט והשבת

והנה במגן אברהם (סי' רמב ס"ק) הביא בשם עולת שבת, כי אף שלבני יום טוב אמרו (מסחים סח): שצריך שיהיה חציו לה', שנאמר 'ועצרת תהיה לכם', ונאמר 'ועצרת לה', ללמד שיהיו חציו לכם וחציו לה', מכל מקום בשבת אם רוצה לעשות הכל לכם עושה, ובלבד שלא יטול זמן התפילה. וכתב המגן אברהם שישתקע הדבר ולא יאמר, שהרי נאמר 'שבת לה' אלקיך', הרי שגם השבת צריכה להיות לה', ולא כולה לכם.

ויש להעמיד את תורף הנידון בביאור דברי הרמב"ן, כי העולת שבת נקט ש'שבת לה' אלקיך' אין משמעה שתהיה השביטה לשם ה', אלא שיעצם השבת היא שבת של ה', אף אם יעשה כולה 'לכם', ורק יו"ט שהשביטה בו של ישראל, צריכים לייחד חלקה לה' וחלקה לכם, כאמור 'ועצרת לכם, ועצרת לה', והיא עצירה ממלאכה לכך ולכך.

ברם, סברת המגן אברהם היא, כי אדרבא, כיון שהוא יומו של השי"ת, הרי דואי שכל עניינה של השביטה בו הוא רק לשם ה', ואין צד של 'לכם' אלא ביו"ט שיעצמו של יום הוא לישראל.

אופן החיבור לקדושת השבת

וכבר הובא (פר' א) שברש"י נידון זה מצינו כעין מחלוקת בין האר"י להגר"א, כי הנה בשם האר"י מובא שאכילת שבת אין בה פסולת, ואינה צריכה בירור לשם מצוה, וכן ביאר הבית הלוי (פר' תרומה) את דברי הזהר (ח"ב פח): אמר על הכתוב (מלאכי ב ב) 'זוריתי על פניכם פרש חניכם', 'פרש חניכם, ולא פרש שבתכם', ופירש, שבאכילת של שבת אף אם מכיון בה לתענוג, גם כן למצוה תחשב, כיון שבשבת נאמר (ישעי' נח) 'וקראת לשבת עונג', וכיון שמצוה להתענוג בשבת, הרי כוונתו למצוה, משא"כ ביום טוב שלא נאמר בו בשום מקום 'עונג', אלא רק כבוד ושמחה, הרי שאם מכיון לתענוג, אין כוונתו למצוה, וצריך

ליזהר באכילתו לכיון בו לשם מצוה, שמתענוג בו בשביל כבוד יום טוב.

אולם הגר"א (משלי ז יד, ישעיה א יג) כתב, שצריך שתהיה כוונתו 'לשם שבת ולא להנאת עצמו', ולכן נאמר 'וקראת לשבת עונג' לשבת דייקא, וכן אמר 'וכל המענג את השבת', וכן סדרו לנו בתפלה 'מענגיה לעולם כבוד יחול', מענגיה דייקא, היינו הנשמה היתירה שזוכין לה המשמרין את השבת כדת, ועל כך נאמר 'חדשים ומועדים שנהא נפשי', דהיינו מה שאתם מענגים לשם עצמכם', והסיק, שאף בדבר טוב שיכול לפנות כמו באכילה של מצוה ושמחה של מצוה.

ותורף המחלוקת היא, כי כל אכילה כוללת חיבור אל הגשמיות, אך לאידך יש בה יכולת תיקון, כאשר מעמיד את התכלית אכילתו לחזקו עצמו לעבודת ה', וכמו שדרש האר"י את הכתוב 'כי לא על הלחם לבדו חייה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', שעניינו הוא, שבאכילה לשם שמים משיג את 'מוצא פי ה'' שהוא נקודת החיות שבפנימיות המאכל. ונמצא שאף באכילת לשם מצוה, אין תועלת בעצם האכילה, אלא שהיא היכי תצמי להוסיף חיות לעבודת ה', ואמנם לעתיד לבא יוסימו כח אונים וירבו עצמה ללא אכילה שתהיה.

אמנם סעודות שבת, שעניינם הוא לקרבה ודבקות של 'אכלו רעים שתו ושכרו דודים', הרי שאין באכילה זו בירור של תכלית המאכל, אך מכל מקום נקט הגר"א שעצם הקרבה בסעודת תלויה בהעמדתה לצורך חיבור ודבקות, ואילו כיוון להנאת עצמו, אין בה חיבור.

ואילו האר"י נקט, שכיון שבשבת הקב"ה מתקין סעודה לישראל, שיאכלו על שולחנו, והרי שאין צורך לייחד את הסעודה לצורך חיבור אליו ית', אלא אדרבא, עצם הסעודה היא להתענג על ה', ולהינות בתענוג על שולחנו, כי בשבת מתגלה ייחודם של ישראל עמו ית'.¹¹

הנה כי מחלוקת הפוסקים בדבר עשיית השבת 'כולה לכם', יש לה שורש בהבנת עצם החיבור להשי"ת בסעודת שבת קודש, שלדעת הגר"א כשם שביו"ט צריך שיהיה חציו לה', אף בשבת צריך שיכיון אכילתו לייחודו עם השי"ת, וכמו שנקט המג"א. אך לדעת האר"י שבשבת אין צריך לכוון אכילתו, אלא הכל סמוכים ומתענגים על שולחן השי"ת, נמצא שאם ירצה יעשה הכל לכם.

וטעם החילוק בין שבת ליו"ט הוא, כי בעוד שהימים טובים נקבעו כ'זכר ליציאת מצרים', ותכליתם מורה על שידור מערכות הטבע למען עבדי ה', ובחס נגלית בחירת ישראל, ולכן צריך שיהיו חציו לכם וחציו לה', הרי שהשבת היא 'זכר למעשה בראשית', ומחותה הוא גילוי ייחוד השי"ת בעצם העמדת הטבע וקיומו, ולכן בשבת אם רוצה לעשות הכל לכם עושה, כי זו גופא תכלית השבת, לגלות את ייחודו עמנו ממש.

השוואת השמיטה לשבת

נשוב וניתנה ראש לדברי הרמב"ן שהשווה את השביטה בשמיטה לשביטה ביום השבת, ושמעו שהשביטה בשניהם היא מצד היותם זמן המיוחד להשי"ת, והיינו שהשביטה אינה קיום מצוה בזמן השבת, כמצוות המועדים, אלא שהיא ביטוי של היות היום קדוש, יומו של הקב"ה, ובהנהגת יום שכולו שבת ומונוחה באלף השביעי, הנקרא 'חרוב' להיותו שובת מכל ההתמודדות עם טעויות יצר הרע.¹²

וכבר התבאר (פר' מצורע, ארז"ל), שהשבת היא הנקודה הפנימית של כל המצוה, וממנה כל חיות ימות החול, ועבודת

האדם היא להמשיך את החול ולצרפו אל יעדו כמכין אל הקודש, ובכך לקדש את כל הזמן.

כן הוא גם בשביעית, שהצטוונו בה על שמיטת הארץ ומונוחתה, כי בכך ימשכו כל הארצות אל מרכז חיותם, וכמו שביאר רבנו בחיי (שמות א ב, ויקרא ט א) ש'הרבה מצוות סובבות על חשבון שבעה, כמצוות השבת והשמיטה והיובל, כי השביעי מקודש בימים שהוא השבת, ובשנים והיא השמיטה, ובשמיטות והוא היובל', לעולם השביעי הוא האמצעי, דהיינו הנקודה הפנימית של כל השבעה, וכשם שהשבת היא האמצעי לימי השבוע, 'יום רביעי חמישי ושישי מלפני השבת, ויום ראשון ושני ושלישי אחרי השבת', כך גם העולם 'נחלק לשבעה אקלימים, והאקלים השביעי הוא ארץ ישראל שהוא אמצע הישוב, והיא הנקודה המוגה מקור וחוס יותר משאר הארצות מפני שהיא אמצעית לקצוות'.¹³

ואמנם, קדושת המקום, במונוחת הארץ בשביעית, נמשכת לכל שנות שבוע השמיטה, ועל כך הקדים הכתוב, וגם כפל 'ושבתה הארץ שבת לה', שש שנים תזרע וגו' ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה', ומשמעו הוא, שבתחילה אמר שכל ביאת ישראל לארץ היא לתכלית של 'שבת לה', ולכך 'שש שנים תזרע כרמך וגו', והיינו שעבודתם היא להעמיד את תכלית עבודת הארץ אל תכלית ב'שבת שבתון', ואז תחול 'שבת לה' על כל שנות שבוע השמיטה, כאמור (סנהדרין לט.) 'מאי טעמא דשביעית, אמר הקב"ה לישראל, זרעו שש השמיטו שבע, כדי שתדעו שהארץ שלי היא'.¹⁴

השביטה בשבת שביעית ויובל

והנה כתב הגר"א (ספד"צ פ"א ד"ה שביעית) ב'סוד השבת ושמיטה שאסור במלאכה וסוד היובל', ששלוש דרגות בשביטה, שבהם מתעלה המציאות להיות מונהגת בהנהגה העליונה, והם א. כשהיא משמשת ככלי לקבל. ב. כשהיא כנגד העוטה סביב. ג. כשהיא עולה להיות עטרה. ועומק כוונתו כבר התבארה לעיל (פר' אחרי), וכאן נמשך הארתו למהות דרגות השביטה בשבת שמיטה ויובל.

דברי הגר"א עשירים במקום אחר (שנות אליהו שבת פ"ז מ"א) 'בשבת נאמר 'שבת' ובשביעית נאמר 'שבת', רק שבשביעית נאמר 'ושבתה הארץ' והעיקר שביטה במלאכת קרקע, שהקרקע צריך שביטה, והאדם מותר בכל מלאכות שאינן קרקע, ובשבת נאמר 'יהיה לכם קודש', שהשביטה על האדם, ואסור במלאכה'.¹⁵

כוונתו, כי מתחילת בריאתו הונח האדם בעולם 'לעבדה ולשמרה', כאשר תכלית עבודתו היא לייחד את החול אל שבת קודש, ואז יתקן העולם, וישבות מכל מלאכה, וזו היא שביטת השבת שחלה על האדם מכל מלאכה, אך שביטת הארץ בשמיטה, עניינה היא לתקן את חטא האדם בארץ, ולכן בשביעית לא חלה שביטה על האדם, והוא מותר בכל מלאכה, וזאת עבודה בקרקע, כי תכלית מנוחה זו, היא רק להעביר את הרע מן הארץ.¹⁶

נמצא איפוא, שבשביטת השבת היא מצד הזמן שאין בו עבודה, אלא 'כולו שבת ומונוחה', וכאשר כתב רש"י (ר"ה לא.) 'שעתידי העולם להיות חרב, ואין אדם, וכל המלאכות שובתות, על אותו יום ואומרים שיר של שבת', ואף שבעול הזה יש לפניו אדם בשבת, הרי נשמה יתירה שבו היא מציאות מחודשת, ששרשה

¹⁰ ובכלי יקר ואור החיים (כו ג) כתבו, שכוונת הכתוב 'שש שנים תזרע', היא, כי אף שהמנהג הוא לזרוע שנה ולהוביר שנה, כדי שלא להכיש את כח הקרקע, הרי ברכת השמיטה היא, שאף שזרעו שש שנים ברציפות, יאספו את תבואתן בשלימות, ונמצא שע"י השמיטה ייכרת השגחתו ית' כל ששת שנים. וכן דרשו במכילתא (משפטים פרשה דכספא כ) 'כשישראל עושים רצונו של מקום הם עושין שמיטה אחת בשבוע אחד, שנאמר שש שנים תזרע שדך. וכשישראל אין עושין רצונו של מקום הם עושין ד' שמיטין בשבוע אחד, הא כיצד נדה שנה וזורעה שנה נדה וזורעה שנה נמצאו שרן עושין ארבעה שמיטין בשבוע אחד'.¹⁷ וראה בספר הליקוט (בהר כה) ש'שבשבת יש עלייה לכל העולמות כולם, אמנם בשנה שביעית נקראת שבת, להיות לה דמיון יום שבת, שעולים כל העולמות למעלה ממדינתם וזוגתם יום שבת, רק הפרש הוא, כי ביום שבת עולים כל הנאצלים כולם, אך בשביעית ממלכת דאצילות ולמעלה אין עלייה כלל, ואין בנו כח להעלותם, ואינם עולים רק ביום שבת לבד. וג' הפרשים הם, א. שביעית, שאז עולים עד המלכות. ב. יובל, שעולים עד הבניה. ג. שבת, שאז יש עליה לכל העולמות כולם. ולכן נמצא, כי כל הדינים הנוהגים בשביעית נוהגים ביובל, רק שיש לו קצת תוספת, מפני שיש עלייה יתירה ביובל משביעית.

שנקרתה לו ביקש ממנו להפעיל לחצים על האחראים להעבירו למחנה השני שנמצא בקצה השני של תל אביב, הוא סיפר לו על בנג'י המושחת ששם לו למטרה לרדת לחייו בלי סיבה.

האלוף הביע סלידה מצורת הנהגה זו, אין לחייל כזה מקום בצבא הישראלי שחי על "טוהר המידות" הוא חזר על אמרה זו כמה פעמים, הוא הבטיח לו לקצץ בכנפיים של אותו פוחח ואולי אף לשלח אותו מהצבא, אבל בלי לחץ, עליו לתת אמון מלא בו, ברגע שיתאפשר הוא גם יטפל בנושא השני.

עוברים שבועיים שלוש ואין קול ואין עונה, נראה שיש לאותו אלוף חיים לסקוב שעון עם מחוגים שונים, או שהוא חי באזור שעון אחר, סדר יומו שונה לחלוטין משל חיים שלום, הגדרה של פעילות תכופה אינה קיימת אצלו, הוא זכר את בקשתו, לא להפעיל לחצים עליו, חיים שלום הבין שבזה ביטח את עצמו אותו אלוף מהולל, הוא לא התחייב על זמן ויתכן שזה יארד שנים.